

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Politiske Betragtninger med Blik paa Danmark og Holsteen

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Politiske Betragtninger med Blik paa Danmark og Holsteen", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 2. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1831_490A-txt-shoot-idm130.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

I. Om Oprør.

Rebellion
Came like itself in base and abject routs,
Led on by *bloody youth*, goaded with rage,
And countenanced by *boys and beggary!*

Shaksp.

Hvordan de Yngre maae være tilmode i denne urolige Tid, da Posterne knap kan gaae saa fort, at den ene Nyhed bliver kold, før den anden kommer, det kan vi Mid-Aldrende godt forestille os, som begyndte at lytte til Aviserne, da Russerne beleirede Otschakov, og ventedes i Constantinopel, og som begyndte at læse dem selv, da *Tuilierierne* blev stormede, da *Belgien* var i Oprør, og da *Polen*, trods den mest haardnakkede Modstand, blev sønderrevet; men det maa ikke forundre de Yngre, at vi dog derfor ingenlunde dele enten deres Forbauselse eller Begeistring; thi hvad der endnu er skedt, kan vi umelig betragte som Andet end et Slags Gienfærd af hvad vi i vor Opvext saae lyslevende, da ikke Børn, men voxne Folk stod i Spidsen, og skiøndt der, desværre, er al Udsigt til, at Ødelæggelsen efterhaanden vil blive stor nok, ja, langt større end nogensinde, saa lade vi os dog naturligviis ikke blænde og bedaare af de glimrende Udsigter, Man vil aabne os paa Bjerge af Liig, over Strømme af Blod, under vilde Fryde-Skrig af udbrudte Slaver. Vi har seet, hvad de Bjerge fødte, hvad de Strømme befrugtede, hvad de rasende Trælle fuldragde, og kan umelig ønske at see det igien, maae nødvendig gyse ved Tanken om en ny Række af Omvæltninger, af Rædsler, og uhørte Misgierninger, som vi veed, maae slutte med et nyt og større Tyranni, end det vi sukkede under, da *Jetten*, der altid opvoxer, hvor Ørnene flokkes om Folke-Liig, ei blot lagde Boien paa Slaverne igjen, men Jern-Aag hardtad paa hele Folke-Kredsen. Kun umyndige Børn, og vankundige Voxne kan indbilde sig, at dette var blot et ulykkeligt Tilfælde, der rimeligviis vil blive det Eneste i sit Slags; thi lad dem, der ei troe noget Forsyn, længe nok trøste sig ved Tilfælde i de Enkeltes Liv; det er dog lige soleklart, at i Folks og Rigers Levnets-Løb er Intet tilfældigt, men alle de store Omskiftelser en sammenhængende Kiæde, det være sig i Skæbnens eller i Forsynets Haand, saa *der* er paa ingen Undtagelse at tænke, *der* er Virkningen uadskillelig fra sin Aarsag, eens under alle Himmel-Egne, og til alle Tider. Kiende vi endog kun lidt i Forhold stil den gamle Verden omkring Middel-Havet, saa kiende vi dog Nok for at vide, hvordan det Romerske Verdens-Tyranni i det Hele var udviklet, Nok til at vide, det var ikke Mangel paa Oprør, ei Mangel paa Lyst eller Mod til, med Friheds-Tegn i Skjoldet, at reise Pøbel-Banneret mod Arilds-Throner og Herre-Stammer, nei, det var Overflødighed deraf, som udtømde Folkenes Kraft, som opløste alle de indvortes Baand i Menneske-Samfundet, og gjorde saaledes alle til et Rov for Ørne-Folket, og omsider til et Tvistens Æble mellem kronede Tyranner.

Og betragte vi nu den nyskabte Folke-Verden, som vi kan følge fra Vuggen hardtad til Graven, see vi ikke da det Samme forberedes, den ene Tyran større end den Anden, udviklet giennem Oprør, til han kom, for hvem vi have gruet, men som vil glemmes over sin større Efter-Følger, hvis Time øiensynlig nærmer sig! Er Man kanskee saa ubekjendt f. Ex. med Frankrigs Historie, at Man tænker Oprøret, hvormed det forrige Aarhundrede sluttede, var *der* det første, eller veed Man, at Rækken af dem er lang, som af Tyranner før Napoleon, og Ludvig den Fjortende, og Ludvig den Ellevte, og Philip den Smukke, veed Man det, og kan dog tænke, at Oprøret i Julii-Dagene skulde blive det Sidste?

Nei, det er aabenbar med Oprør, som med Krampe-Slag, jo tiere de komme, des kortere blive sædvanelig Mellem-Rummene, og hvor de blive daglig Vane, kan Man kaste Graven; hvor en fortvivlet Pøbel farer op paa første Vink, og har Magt til at sætte sig selv eller hvad den vil paa Thronen, der er det aabenbar kun Abespil med Stats-Forfatninger, og forbi med Roligheden, undtagen naar Sværdet i en Jern-Haand svæver over Hovedet, og store Børn maae vi være, om vi kan glemme dette over de parisiske Skole-Drenges Ridder-Spil i Hunde-Dagene!

Sandelig, var det kommet saavidt overalt, som i Frankrig, da maatte alle retsindige Skribenter nedlægge Pennen, eller kun skrive for Martyr-Kronen, og Fyrsterne havde ei andet fornuftigt Valg, end at nedlægge Regieringen, jo før, jo heller, eller beslutte sig til at føre et Jern-Septer, og lade det holde, saalænge det kunde; thi at selv vore Dages Franskmand taale Trældom langt bedre end Frihed, det seer Man klart, ved at sammenligne de første femten Aar af dette Aarhundrede med de femten Sidste. Under *Napoleon* taalde Man jo ikke blot at *Valg-Loven* forandredes, men at *Valgene afskaffedes*, ei blot, at *Avis-Skriverne* holdtes i Ave, saa de ymte ei om det Mindste, der kunde mishage Herskeren, men at *Skrive-Friheden* aldeles ophævedes! Man taalde ikke blot, at Brevene blev synede, men at *Speiderne* lyttede ved alle Dørre, Man taalde ikke blot, at det ene Hundrede-Tusinde efter det Andet, tit i Lænker, dreves til Slagter-Bænken, men Man kastede sig dybt i Støvet for Tyrannen, som den *Almægtige*, fyldte Luften med Glædes-Skriget: længe

leve Keiseren! og brystede sig trindt i Landene, som den *store Nation*, der kun var lænket til Krigs-Gudens Triumph-Vogn, for nærmere at beskue hans Glands, og bade sig i hans Herligheds Straaler!

Men, Gud skee Lov! saavidt er det dog endnu ikke kommet i Tydskland og hos os: vor Historie er ikke, som Frankrigs, gennem Aarhundreder en Række af Volds-Giæringer, fra Oven, fra Neden, og fra alle Sider, og vi have dog ingen virkelig Deel taget i det *Grund-Oprør* mod al *aandelig Magt i Himlen og paa Jorden*, som brændemærker Frankrigs Historie, saa trindt om *Øster-Søen*, hvor vi veed den ny Folke-Verdens Vugge gik, tør vi vente, dens ilde tilredte Middelhavs-Farer vil finde en *Nød-Havn*, ja, fremforalt i *Danmark*, som vel i Stats-Historien maa kaldes *Moder-Skiødet*, tør vi sikkert vente, med Guds Hjælp, Samfundet skal findes mere uopløseligt, end nogen anden Steds paa Jorden. Ja, visselig er det en stor Trøst, naar Man kiender de forbigangne Tider, at Landene omkring Middell-Havet, som hørde til den gamle, i og med *Romer-Riget* forgaaede, Folke-Verden, er i den nyere *Stats-Historie* kun at betragte som Overgangs-Punkter i *Middel-Alderen*, hvor aldrig noget rigtigt Folke-Liv kunde udvikle sig, fordi de fra Norden indvandrede Skarer blev Herrerne, og de gamle Indbyggere Trællene, og det Hele en chaotisk Blanding af stridige Elementer, som i en bestandig Giæring maatte fortære hinanden. Det Samme er omtrent Tilfældet med den mærkværdige *Øe* i Vester-Havet, eller *Stor-Britannien*, thi vel hørde den ikke ganske til Romer-Riget, men det var dog Tilfældet med *England*, som kun ved *Angel-Sachsernes* Indvandring kom til at spille sin udmærkede Rolle i den nyere Stats-Historie, og kun med Nød og neppe, ved et konstigt Machinerie, har indskrænket Giæringen, og trukket Ødelæggelsen i Lang-Drag. Det nordlige Europa derimod, som kun har sine gamle Indbyggere, og blev netop ved Folke-Vandringen sit uroligste Blod kvit, er aabenbar bestemt til den egenlige Skue-Plads for det ny, ved Christendommen udviklede Stats-Liv, og derfor skal hverken *Frankrigs* eller selv *Englands* Skæbne bringe os til at opgave Haabet om *Tydskland* og *Norden*.

Men fordi vi ikke opgave Haabet om, at Stats-Opløsningen i disse Egne lader sig forebygge, eller dog betydelig forsinke, tør vi dog ingenlunde dølgge for os selv, at Tydskland fra Arilds-Tid har været det naturlige Giærings-Land, hvor ogsaa *Slavernes* Tilkomst under *Folke-Vandringen*, har udviklet Forholdene, og at endelig Exemplet i de store Riger forholder sig til de Smaa, som det i de høiere Stænder til Almuen, saa Fare er der virkelig paa Færde allevegne, især da de herskende Tids-Ideer naturligviis staae i Forbund med den slette Praxis i de Lande, der har udklækket og opelsket dem. Vil vi derfor tænke at undgaae Skib-Bruddet og *fortsætte Reisen*, da maae vi være belavede paa Stormen, passe vel paa *Roret*, at det ikke kommer i *Dreng-Haand*, eller bliver Gribs-Gods, men forbliver i Styr-Mandens Haand, som veed betimelig at minke Seil, og at holde i *aaben Søe*, hvor et godt Skib taaler en god Dyst, uden at kuldseile.

Hvad der nu for Øieblikket synes mig *allernødvendigst*, er at vi betragte de seneste Optrin i Paris i deres rette Lys, og hverken med *Engelske* eller *Brabantske*, eller selv med *Tydske* Brillen; thi hvem der anseer Hundedags-Oprøret enten for berømmeligt eller forsvarligt, eller ogsaa kun i mindste Maade undskyldeligt, duer aabenbar slet ikke til at give gode Raad i Stats-Anliggender.

Det er blevet en slem Uskik i Verden, at kalde enhver Opsætsighed mod den for Øieblikket herskende Magt, som kvæles i Fødselen eller undertrykkes, et afskyeligt Oprør, men den der lykkes en roesværdig Opstand, og efter denne Tale-Brug er det jo i sin Orden at rose det sidste Parisiske Oprør, hvor afskyeligt det end er; men denne Tale-Brug, eller rettere den bagtøvendte Tanke-Gang, der har avlet samme, maa nødvendig forandres, hvor det skal gaae godt.

Istedenfor nu at inklude os enten i en philologisk eller filosofisk Undersøgelse om denne Tanke-Gang og Tale-Brug, vil vi oplyse dem eksempelvis, ved et sammenlignende Blik paa Opsætsigheden i Tydskland mod Napoleon, i Grækenland mod Tyrkerne, og i Paris mod Karl den Tiende.

I Grækenland og Tydskland, veed vi, fandt Undertrykkelse Sted af fremmede Volds-Mænd, der selv erkendte, at de ingen anden Ret havde til Herredømmet end den Stærkeres, som Over-Magten gav dem, hvoraf naturligviis fulgde, at *saasnart* de Undertrykte kunde faae *Over-Magten*, havde de, efter Volds-Mændenes egen Tilstaaelse, *Ret* til at fordrive dem; og til at stræbe efter denne Over-Magt havde de Undertrykte al muelig Grund, da de behandledes som et Krigs-Bytte, hemmedes i deres aandelige Udvikling, bortreves hvert Øieblik fra deres fredelige Sysler, for at udbrede og befæste Tyrannernes Magt, berøvedes Frugterne af deres Flid, og maatte see deres Gudsdyrkelse, Sprog, Sæder, og Alt hvad der var dem kiært og helligt, foragtet og forhaanet. Under saadanne Omstændigheder kan vi føle hos os selv, at, er der mindste Mod og Kraft tilbage hos et Folk, maae de ved første givne Leilighed gribe til Vaaben, og at, hvad enten det lykkes dem eller ikke at tilbagevinde Friheden, er deres Bestræbelse en retmæssig Opstand, Man forgiaeves vil stræbe at brændemærke med Oprørs hadefulde Navn, og naar *en saadan Opstand* lykkes, hvori den kraftigste Deel af Folket, baade Høie og Lave, har taget Deel, da vente vi med Rette ikke en Kiæde af Oprør, men et gjenfødt, roligt Statsliv, med en bedre Forfatning end forhen, da Høie og Lave, under Trykket, Kampen og Seiren, de deelde, formodenlig vil have lært bedre at kiende og forstaae, omgaaes og skatte hinanden.

Vende vi nu derimod Øiet til *Paris* i Julii-Dagene, hvad see vi da? Der sidder den ældgamle Konge-Slægt paa Thronen, efter Undertrykkelsen af det forrige Grund-Oprør, Folket er langt mindre betyngtet end fordem, Riget bragt i Anseelse ved nyvundne Laurbær i Grækenland, Lande-Freden ei afbrudt, men Sikkerheden

befæstet ved et seierrigt Tog i Folkets Aand til Nord-Afrika, Nærings-Veiene saa frie som nogensinde, Adgangen aaben for Alle til de høieste Værdigheder, Rets-Pleien folkelig, Fædrene-Religionens Anseelse hævdet, og dog en høiere Grad af Troes-Frihed end i de fleste Lande, Trykke-Friheden snarere for grændseløs, end for indskrænket; og under disse Omstændigheder foranlediger en egenmægtig Forholds-Regel mod de Deputeredes Kammer og de uregjerlige Avis-Skrivere, et Pøbel-Opløb; den bevæbnede Magt vil holde Styr, men Krigsskole-Drengene sætte Mod i Pøbelens, den faaer Magt, og Kongen tvinges til at takke af og rømme Landet.

Nu spørger jeg ethvert alvorligt og besindigt Menneske, om her var *Bevæg-Grunde* til Opstand, som ei vil finde Sted under enhver Bestyrelse i Frankrig, om Man saa skiftede Herre ti tusinde Gange, og om ikke den Stat er i Grunden opløst, som maa skifte Øvrighed, hver Gang Pøbelen faaer i Sinde at gjøre sig lystig, og de halvvoxne Knøse, eller dog umyndige Ungersvende, der naturligviis sværme for de herskende Ideer, og beregne aldrig Følgerne, vil sætte sig i Spidsen, og hvor altsaa *Stats-Roret* aabenbar er i *Pøbelens* og *Børnenes Hænder*.

Det nytter her slet ikke, Alt hvad Man fortæller os om *Karl den Tiende* og *Polignac*; thi deres Handle-Maade være baade saa daarlig og egenmægtig som den vil, saa er det lige vist, at det var Pøbelen og Børnene der gjorde Oprør, styrtede Kongen fra Thronen, udelukke hans Æt fra Arve-Følgen, og gav Frankrig et nyt Herskab, og Man kunde derfor være en langt større Ynder af voldsomme Stats-Omvæltninger end jeg enten er eller nogensinde bliver, uden derfor at finde det en Smule mindre bagvendt og rædsomt, at Hovedstadens Pøbel og unge Fusentaster skal raade for, *hvor gammel* Landets Øvrighed maa blive, og *naar* det er den høie Tid at skifte. Det 13nytter ligesaa lidt, om Man siger, det var ikke Pøbelen, der fandt at Karl den Tiendes Egenmægtighed nu overskreed alle Grændser, og var utaalelig; men det var de høitoplyste *Avis-Skrivere*, som havde givet Decretet, Pøbelen saa uopholdelig og vakkert udførde; thi det gjør kun Urimeligheden og Ulykken større. Med en Pøbel, der kun paatog sig at gjøre Stats-Forandringer, naar den fattedes *Brød* og *Skue-Spil*, eller naar den fandt, at Skatterne, (om det end var Andre der betalte dem) blev alt for høie, eller at et vist Parti, (skiøndt det i Grunden kunde være dem det Samme) spillede alt for meget Bas, med en saadan Pøbel kunde der dog muelig være noget Udkomme, naar Regieringen sørgede for Brød og Skue-Spil, og undlod følelig at betyngne Folket; men med en overlegen Pøbel, der gjør Oprør i Dag, fordi Avis-Skriverne sige, at Regieringen i Gaar begik en egenmægtig Handling, som de tør indestaae for, er kun Begyndelsen til et Tyranni, som Man selv i Frankrig aldrig har seet Magen til; med en saadan Pøbel er der aabenbar slet intet Udkomme; thi det Eneste maatte være, som Napoleon gjorde, at holde Avis-Skriverne i Ave; men nu er *det* jo netop *den* egenmægtige *Handling*, Avis-Skriverne indestaae Pøbelen for, bør kalde den til Vaaben, som de da ogsaa allerede tydelig nok har givet den nærværende Regiering at forstaae.

14 Vil Man derimod sige, at Pøbel-Regimentet er i sin naturlige Orden, efter Grund-Oprøret i forrige Aarhundrede, da Borger-Standen nok vilde træde Adel, Geistlighed, og Alt hvad der var over dem paa Nakken, men havde i det Hele ikke Sind til at vove synderligt, og ophidsede derfor Pøbelen, med nogle Fusentaster i Spidsen, til at gjøre sig lystige, da har jeg ikke et Ord derimod at indvende; men at nu det sidste Oprør, som gjordes blot paa *Avis-Skrivernes Formodning* om al den Ulykke, der nødvendig maatte følge paa deres Tæmmelse, at dette Oprør, som netop er det urimeligste og utaaleligste af *Pariser-Pøbelens* mangfoldige Oprør, skulde forsone os med dens *Enevolds-Magt*, det er dog visselig for galt.

Dog, Forblindelsen, har jeg mærket, er i denne Henseende saa stor for Øieblikket, at ingen Oplysning om den rette Sammenhæng er overflødig. Sæt derfor end, at det var ikke blot Avis-Skriverne, men alle de Deputerede, og hele den oplyste Deel af Folket, der strax indstaae, at *Chartet* var brudt, og at, efter al Rimelighed, var det kun brudt, for at træde alle Folkets Friheder og Rettigheder under Fødder, sæt endog, det var saa, skiøndt det var umueligt Nogen, Dagen efter de nye Forordninger var udkommet, kunde vide det, saa er det jo dog klart, at blot for *Chartets* Integritet vilde besindige Folk ikke sætte hele Landets Lykke 15 paa Spil, thi blot for et Stykke Papir sømmer det sig kun Bog-Orme at gjøre Oprør, og paa blotte *Formodninger*, de være nok saa rimelige, at lade Gaderne strømme med Blod, Konge-Borgen tages med Storm, og Kongen, med hele hans Æt, haanlig forjages, det ligner dog sandelig heller ikke oplyste, besindige Folk, og bliver aldrig Ret, med mindre det ogsaa var Ret, naar *Nero*, eller en anden Tyran, *paa sine Formodninger*, lod Folk i Tusind-Tal nedsable eller landsforvise. Desuden, det var begribeligt, naar Man *ikke* vilde gjøre Oprør, da at tage sig det nær med Valg-Lovens Forandring og Avisernes Undertrykkelse, som Baand paa den offentlige Mening, men naar Man agtede at lade Pøbelen gjøre Sagen klar, da havde det aabenbar ingen Hast, nei, da maatte alle oplyste og besindige Folk tvertimod finde, det var bedst at bide, til Erfaringen havde stadfæstet *Formodningen*, saa det laae klart for Dagen, hvad Kongen og hans Minister egenlig vilde. Endelig, hvis det var de Oplyste og Besindige, der styrede Oprøret til *Chartets* Forsvar, hvi saae Man da Ingen af dem i Spidsen, hvi underhandlede de med Regieringen, mens Pøbelen sloges, eller hvi holdt de ikke *Chartet* i Hævd, da Slaget var vundet? Hvi satte de dog ikke i det Mindste Kronen paa Pøbelens og Skole-Drengenes over al Verden berømte Moderation, ved, *efter Chartet*, at lade Karl den Tiende beholde sin Krone, og 16 kun drage hans Ministre til Ansvar, hvi fradømde de derimod, *trods Chartet*, den *Ufeilbare* Spiret, og hans *uskyldige* Afkom sin Arve-Ret? Hvorfor, uden fordi de Oplyste og Besindige vilde Intet vove, men maatte see til at vinde øiebliklig Rolighed, ved at indrømme Alt hvad den seierrige Pøbel, med de forvovne Fusentaster i Spidsen, faldt paa at forlange, og maae da naturligviis gjøre ligesaa i Morgen og Over-Morgen, og saa videre, til Pøbelen forlanger deres Hoveder at spille Kegler med, som fordom, eller der kommer en

Jette igien, som forstaaer bedre at behandle baade Pøbel, Avis-Skrivere, og haabefulde Ynglinger!

Dette, mener jeg, kan være Nok til Oplysning om det storværdige Oprør, i Hundedags-Ferierne, som selv Tydskerne er nær ved andægtig at kalde *Dimmel-Ugen*, skjøndt den hverken hørde til de Stilleste, eller kan bebude en anden Frelzers Opstandelse end Robespjerrers, og i det Høieste Napoleons, som høstede, hvad denne hans første *Patron* havde saæet.

Hvad derimod de herskende Tids-Ideer, eller, for at kalde dem med deres rette Navn, Døgn-Vildfarelser angaaer, da var derom langt mere at sige, end disse Blade kan rumme; men jeg vil indskrænke mig til at vise, hvor umuelig de, ved at træde i Kraft, kan bidrage til et Lands Lykke, da de aabenbar ødelægge ethvert Huus, og enhver Sammen-Virkning, hvor de faae Magt. Dertil vil jeg indskrænke mig, thi hvem der kan troe, at det Samme der er fordærveligt i det Smaa, skal være gavnligt i det Store, eller at en Stat kan blive lykkelig ved hvad der forstyrrer alle Huse, hvoraf den bestaaer, han lider aabenbar af en ved Grunde ulægelig Daarskab.

Nu er der vel i Europa stor Forskiel ei blot paa hvad Man vilde *vove*, men selv paa hvad Man vilde *prøve* eller *tilraade*, for at faae en *Republik*, hvori Alle havde lige Friheder og Rettigheder, og havde ikke andre Øvrigheder, end dem de selv valgde, lød ikke andre Love, end dem de selv bifaldt, og bar ikke andre Byrder, end dem de selv paalagde sig; men det er dog aabenbar allevegne, mellem de Oplyste, den herskende *Tanke-Gang*, at dette er *Idealet* af en *Stats-Forfatning*, som Man maa haabe, engang skal gjøre hele Verden lykkelig, og som Man maa stræbe, saavidt mueligt, at *nærme* sig, da ethvert Land vil være lykkeligt i samme Forhold, som dets Forfatning ligner hint ophøiede Mønster. At den Franske Udførelse af denne Yndlings-Tanke, i forrige Aarhundrede, saa gruelig strandede paa Anarchiets (Pøbel-Herredømmets) Rædsler, og Tyranniets (Spydstage-Rettens) Lovløshed, det betragter Man enten blot som en ulykkelig Hændelse, eller som en Følge af den Franske Letfærdighed, eller helst som 18foraarsaget af den foregaaende Despotisme, og den deraf udspringende Mangel paa *Modenhed* hos Folket, og at Forsøgene *ligesaavel* og *ligesaadan* mislykkedes i alle Middel-Alderens Fri-Stæder, og i Old-Tidens, og ret øiensynlig i Rom, hvor Folket dog havde *syvhundrede* Aar til at modnes, under en monarkisk-aristokratisk, og aristokratisk-demokratisk Forfatning, det veed Man, eller det husker Man, eller det regner Man ikke, og slaaer det i alt Fald hen med det Magt-Sprog, at *nu* er Folk blevet anderledes dydige og oplyste, skjøndt Man ikke saa Noget dertil i Frankrig, hvorfra jo dog al den Dyd og Oplysning er kommet, som Verden nu pranger med.

Hvad Man derimod skulde tænke, umuelig kunde oversees, er den Omstændighed, at alle de Huse, og de er nu ikke saa faa, hvor Man har stræbt at indføre den fuldkomne Frihed og Lighed, saa Husbond og Madmoder, Børn og Tjeneste-Folk raade alle dem selv, og raade i Huset paa Omgang, der gaaer det splittergalt, og galere, jo større Huus-Holdningen, og jo mangfoldigere Bedriften er, saa det maatte aabenbar gaae til med Fandens Konster, hvorpaa Man dog vel ikke stoler, om i en Stats-Huusholdning, af langt videre Omfang, og med langt mere indviklet Sammenhæng, den Forfatning skulde bære andre Frugter, end den bar først, saavidt bekjendt, i *Athenen*, og siden mange Steder, førend i det store *Rom*, og derpaa i *19Florens*, og siden mange Steder, førend i det store *Frankrig*. Og dog er det mest forstyrrede Huus vi har kiendt, og bedt Gud bevare os fra at leve mange Dage i, kun et svagt og ufuldkomment Billede paa en Stat, hvor Alle vil have Deel i Raadet; thi før Billedet kan blive ret træffende, maae vi nødvendig tænke os den Muelighed, at alle Huus-Dyrene fik ogsaa i Sinde at raade dem selv, og, i det Mindste ved Fuldmægtige af deres Midte, at tage Deel i Husets Bestyrelse, hvoraf rimeligviis, blandt Andet, vilde følge, at under den overlegne Grublen paa det Heles Beste, Heste-Repræsentanterne fik Kuller, Kvæg-Repræsentanterne blev uvane, og Hunde-Repræsentanterne blev gale, medens hvert ordenligt Menneske, der lykkeligviis undgik dem, maatte stoppe Fingrene i Øret for Gaase-Bænkens, og lukke Øinene for Svine-Stiens Fuldmægtige. Jeg kan ikke gjøre ved, at dette klinger latterligt, thi naar vi læse Forhandlingerne i det Franske National-Convent, og i Velfærds-Commissionen, *efterat* Rædslerne ere ophørte, da maa Man have ført uhyre Forventninger om Galskab, Dumhed, og Latterlighed med sig, hvis Man ei skal finde dem overtrufne. Hvad nytter det heller at dølgte for hinanden, hvad vi alle veed, at der i alle Lande er et stort Antal, end ikke blot i de laveste Klasser, som vi ei kan kalde andet end Fæ, eller andre vilde eller tamme 20Dyr, i menneskelig Skikkelse, medens der selv hos dem vi erkiende for vore virkelige *Med-Mennesker*, er saa uhyre en Forskiel paa Over-Blik og Fatte-Evne, paa Omgængelighed og Sjæle-Styrke, og paa alt Menneskeligt, at vi har ligesaa ondt ved at forstaae, hvorledes et heelt Folk, som hvorledes hele Menneske-Slægten kan oprindelig være af een Herkomst, og fristes visselig ikke til at troe dem alle skikkede til, paa Omgang, at have samme Stilling og Forretninger. Og endelig, hvorledes kan Man dog, med mindste Begreb om en Stat, mindste Omløb i Hovedet, og alvorlig Efter-Tanke, glemme, at *var* det virkelig kommet saavidt, at alle Mennesker havde klar Indsigt i deres Pligter og Bestemmelse, med Villie og Kraft til at følge den Indsigt, saa der kun behøvedes en Øvrighed de valgde, og en Lov de gav sig selv, da *behøvedes* der *hverken Lov eller Øvrighed*, og at saalænge det *ikke* er kommet *saavidt*, behøves Orden og Forskiel, og da gaaer det Hele nødvendig *Krebs-Gang*, naar Alt skal *udgaae* fra dem, der har *mindst Begreb* om det Hele, *mindst Indsigt* i Sammenhængen, og *mindst Sind* til at gjøre Meer for Andre, og opoffre Meer for det Hele, end de nødes til.

Sandelig, det er da hverken det daglige Livs eller Historiens Skyld, om vi er blinde for den Sandhed, at *demokratiske* Forfatninger kun kan *slæzibe af* i saadanne snevre Kredse, og fattige Forhold, som har deres daglige Billede i en Dagleiers Hytte, med en Høne, en Kat, og en Griis, og at i alle Samfund af videre

Omfang, hvor Noget skal udrettes med samlet Styrke og i hinanden gribende Hjul, der er den demokratiske Forfatning Samfundets sidste Olie, hvorpaa Opløsningen umiddelbar følger, saa en Stat der skal bestaae, og udrette Noget, maa enten være monarchisk, eller, paa en af flere Maader, oligarchisk. Hvilken af disse Forfatninger nu forud har været lykkeligst, eller om maaskee en Blanding af Begge har gavnet mest, det vil vi ikke her indlade os paa, da *Adels-Magten*, som aabenbar maatte være det gavnlige Oligarchie, hvis der har været noget, synger paa sit sidste Vers, og holdes ei ilive ved Folke-Bønner; men vil Man i det daglige Liv see et Billede paa den reen-monarchiske Forfatning, ved Siden ad en oligarchisk, som den nuomstunder er tilfals, da sammenligne Man et velbestyret Gods i Danmark, med et velbestyret Fabrik, helst i England, som Endeel har Actier i, skiøndt naturligviis kun Een af dem, eller en fælles Fuld-Mægtig, har den udøvende Magt. Hist seer Man da Alt beregnet paa almindelig Velstand, og paa Frem-Tiden, her derimod Alt beregnet paa Øieblikket, og paa Eiernes Vinding, mens Arbejderne slides op og casseres med samme Ligegyldighed som Machinerne; og mens han, der staaer for Værket, seer til 22at skabe sig en uafhængig Formue, om ikke ved at bedrage Interessenterne, saa dog ved at prutte og hokre saa det svider til Stymperne.

Naar jeg derfor hører og læser om al den Lykke og Velsignelse der skal falde ned fra Skyerne, hvor Regierings-Formen bliver saa demokratisk som mueligt, altsaa enten pøbel-parisisk, eller kræmmer-amerikansk, da kan jeg, hvor det synes ærlig meent, og ei er unge Fusentaster som udmale deres Drømme, kun forklare mig det af den herskende Over-Tro paa en vis luftig Vor-Herre, ved Navn *Fornuften*, som Man har den Indbildning om, at, om ikke just hvor To eller Tre, saa dog hvor to eller tre Hundrede er forsamlede i hans Navn, der vil han selv være midt iblandt, og med ubegribelig Almagt styre det saa, at skiøndt Vankundighed og Selv-Klogskab parres hos de Fleste, bliver dog Udfaldet Viisdom, skiøndt den almindelige Selv-Raadighed forstyrrer al Sammen-Virkning, opstaaer dog den ønskeligste Enighed, og skiøndt de Enkeltes Egen-Nytte ligger i aaben Feide med det Heles Velfærd, blomstrer dog Samfundet som en Rose.

Ene heraf kan jeg forklare mig den Urimelighed hos Mange, som ellers godt veed at forbinde Aarsag og Virkning; men jeg skulde dog virkelig mene, at Sagen er saa klar, og den øiensynlige Fare saa stor, at alle besindige Mennesker, hvor høit de end ellers skatte Selv-Klogskab, (under Navn af Tro paa sin 23egen Fornuft) som Kilden til Oplysning, og Selv-Raadighed (under Navn af Selv-Stændighed) som Moder til al Dyd, og Egen-Nytte (under Navn af Omsorg for sig selv) som Virksomhedens Hoved-Drivefjer, jeg skulde mene, de desuagtet maae indsee, at det gaaer med Stats-Forfatningen, som med Familie-Livet, at *der* maa Man lægge Baand paa disse Yndlinger, isteden for at løslade dem, hvis de ikke skal forstyrre og ødelægge Alt.

Men, her kommer Ulykken, her hævnner den dybe *Grund-Sandhed*, som Man saa gruelig har miskiendt, sig frygtelig paa Stater, som paa Huse, paa hele Folk, som paa Familier. Har vi først indbildt os, at der er saamange Millioner *selvstændige Fornuft-Væsener*, som der er Menneske-Kroppe, skiøndt det aabenbar er umueligt, naar der er *en levende Gud* til, da er vi fordømte til, trods al Erfaring, at paastaae, Alt bør indrettes efter hin grundfalske Forudsætning, og driver end Egen-Nytten den ældre Slægt, som har Noget at tabe, til at protestere mod Grund-Sætningens practiske Anvendelse paa de nærværende borgerlige Forhold, saa hindrer det dog aldrig enten den hidsige og uerfarne Ungdom, eller Folke-Bærmen, eller de Kortsynede, som ere mange, fra blindt hen at følge Driften og Grund-Sætningen. De Familier, hvis Rolighed og Lykke offredes paa Selv-Klogskabens og Selv-Raadighedens Afguds-Alt, er 24uttellige, og hvor disse ligesaavel Menneskehedens som Guddommens svorne Fiender ei alvorlig bekæmpes, vil hverken Magt eller Viisdom kunne forhindre, at hele Borger-Samfundet, lidt tidligere eller sildigere, opoffres til disse Under-Verdenens Guder. Var derfor Ugudeligheden ligesaa almindelig, og ligesaa indgroet hos os, som i Frankrig, da var der i Grunden intet Raad, men det er den ikke, og kan vi end ikke mere enes om, *hvad* der skaber den sande Guds frygt, Ydmyghed, Nøisomhed, Beskedenhed, Føielighed, og Menneske-Kiærlighed, saa lad dog den Enighed vi paastaae, om dyb Ærbødighed for disse Menneskehedens gode Engle, drive os til, med Alvor og forenede Kræfter, at udbrede og befæste denne Ærbødighed, fornemmelig hos Mængden og Børnene, hvor den, ved vore egne bagvendte Bestræbelser, er frygtelig i Aftagende, og truer med aldeles at forsvinde! Hos os, som opvoxde under andre Omstændigheder og i mere gammeldags Kredse, kan de tidlig rodfæstede praktiske Leve-Regler til en vis Grad holde de theoretiske Vildfarelser Stangen, men saaledes er det ingenlunde med den sidst opvoxne og nu opvoxende Slægt; hos dem der nyde en høiere og mere omfattende Dannelse, kan, naar Ungdoms-Heftigheden tæmmes, mange Betragtninger forhindre det Værste, men hos Almuen er det umuelig andet, end at Vantro, Selv-Klogskab og Selv-Raadighed, naar de blive herskende, maae, ved første givne Leilighed, udbryde i 25Volds-Giærninger, som forstyrre, og omsider opløse Samfundet. Med Glæde erkiender jeg det, at *vor Almue*, der ikke er en undertvunget Trælle-Flok, men et fribaarent Folk af samme Kiød og Been som vi, kan, uden Fare for Samfundet, efterhaanden hæves til en langt friere Stilling, end de fleste andre Landes, men *Forskiel* maa der altid blive i en Stat, der netop som eet Legeme maa have forskiellige Lemmer, og forgaaer, naar Haanden vil være Hoved, eller Øret være Øie, og er vi saa ulykkelige at antage Noget for sand Oplysning, der ikke consequent kan giennemføres, uden at opløse Menneske-Samfundet, saa lad os dog være kloge nok til at beholde den Oplysning for os selv, menneskekiærlige nok til ikke at udbrede den, hvor den aabenbar gjør Ulykke paa Ulykke i det Uendelige!